AANVULLEND VLEERMUISONDERZOEK

GROOT LOBBERIKWEG 5

TE LOERBEEK

GEMEENTE MONTFERLAND

Aanvullend vleermuisonderzoek Groot Lobberikweg 5 te Loerbeek in de gemeente Montferland

Opdrachtgever	Dhr. R.G.J. von der Linden Groot Lobberikweg 5 7036 AG Loerbeek
Project	MON.NIB.ECO2
Rapportnummer	10096006
Status	Eindrapportage
Datum	2 november 2010
Vestiging	Doetinchem
Opsteller	Ing. E.R. Witter
Paraaf	
Kwaliteitscontrole	Ing. M. Koen
Paraaf	

Kwaliteitszorg
Econsultancy is lid van het Netwerk Groene Bureaus (NGB). Het NGB is een vereniging van ecologische advies- en onderzoeksbureaus die werkt aan de kwaliteit van advisering gericht op natuur, landschap, water, milieu en ruimte en die de belangen behartigd van groene adviesbureaus. Het Netwerk hanteert een gedragscode die opdrachtgevers en andere belanghebbenden een basis biedt om de leden aan te spreken op de kwaliteit van hun werk.

Betrouwbaarheid
Dit onderzoek is op zorgvuldige wijze uitgevoerd conform de toepasselijke en van kracht zijnde regelgeving ten aanzien van natuurwetgeving. Het onderzoek betreft een momentopname en geeft een inschatting van de geschiktheid van de onderzoekslocatie voor beschermde soorten. Het incidenteel voorkomen van beschermde soorten is echter nooit met zekerheid te voorspellen. Econsultancy accepteert derhalve op voorhand geen aansprakelijkheid ten aanzien van mogelijke beslissingen die de opdrachtgever naar aanleiding van het door Econsultancy uitgevoerde onderzoek neemt.

INHOUDSOPGAVE

1. INLEIDING 1
2. GEBIEDSBESCHRIJVING 1
   2.1 Huidig gebruik onderzoekslocatie en omgeving 1
   2.3 Toekomstig gebruik van de onderzoekslocatie 1
3. RESULTATEN VOORGAAND ONDERZOEK 2
4. ONDERZOEKSMETHODIEK 2
5. ONDERZOEKSRESULTATEN 3
7. CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN 6

BIJLAGEN:

1. - Topografische ligging van de locatie
2. - Locatieschets

1. INLEIDING

Econsultancy heeft van de heer R.G.J. von der Linden opdracht gekregen voor het uitvoeren van een aanvullend vleermuisonderzoek aan de Groot Lobberikweg 5 te Loerbeek in de gemeente Montferland.

Het aanvullend vleermuisonderzoek is uitgevoerd in het kader van een bestemmingsplanwijziging en sloop van enkele varkensstallen.

Het onderzoek is uitgevoerd naar aanleiding van de resultaten van de quikscan flora en fauna, die Econsultancy in mei 2010 op de onderzoekslocatie heeft uitgevoerd (10035367 MON.NIB.ECO1). Uit dit onderzoek is gebleken dat, om de ingreep volledig te kunnen toetsen, er meer informatie benodigd is ten aanzien van vleermuizen.

Econsultancy is lid van de branchevereniging "Netwerk Groene Bureaus" en werkt volgens de door het Netwerk opgestelde gedragscode en protocollen.

2. GEBIEDSBESCHRIJVING

2.1 Huidig gebruik onderzoekslocatie en omgeving

De onderzoekslocatie (± 6.100 m²) ligt aan de Groot Lobberikweg 5, circa 1,7 km ten noordoosten van de kern van Loerbeek in de gemeente Montferland (zie bijlage 1).

Volgens de topografische kaart van Nederland, kaartblad 40 F (schaal 1:25.000), zijn de coördinaten van het midden van de onderzoekslocatie X = 211.260, Y = 438.900. De onderzoekslocatie is gelegen in het kilometerhok 211/438.

De onderzoekslocatie betreft een boerenerf. Op het erf bevinden zich een vijftal varkensschuren, een werktuigenberging en een garage. De varkensstallen zijn deels (3 stuks) moderne stallen, voorzien van golfplaten daken.

2.3 Toekomstig gebruik van de onderzoekslocatie

De initiatiefnemer is voornemens een vijftal varkensschuren te slopen, alsmede de werktuigberging. Op de locatie zal een tweetal woningen met bijgebouwen worden gerealiseerd. De bomen en het huidige woonhuis met schuur blijven bij deze ingrepen gehandhaafd.

3. RESULTATEN VOORGAAND ONDERZOEK

Vleermuizen
Op basis de uitgevoerde quickscan flora en fauna zijn er onvoldoende bruikbare gegevens beschikbaar over het gebruik door vleermuizen van de onderzoekslocatie. Het vleermuisonderzoek richt zich op één van de te slopen varkensstallen. De betreffende stal is aan de kopse kanten voorzien van een spouwmuur met open stootvoegen. Uit inspectie van de spouw bleek dat er voldoende ruimte tussen de muur en de isolatielaag aanwezig is voor vleermuizen om de ruimte als verblijfplaats te kunnen gebruiken. Hierdoor is het mogelijk dat er overtredingen plaats zullen vinden met betrekking tot vleermuizen. Een aanvullend onderzoek binnen het geschikte seizoen dient meer uitsluitsel te geven over het gebruik van de onderzoekslocatie door vleermuizen. Vervolgens dient vastgesteld te worden of er overtredingen plaats zullen vinden bij de uitvoering van het project en of mitigerende maatregelen noodzakelijk zijn.

4. ONDERZOEKSMETHODIEK

Voor vleermuizen zijn in de periode half september tot eind september in totaal 3 veldbezoeken uitgevoerd. De veldbezoeken zijn in de avonduren uitgevoerd. De inventarisatiemethode is conform het protocol voor vleermuisonderzoek (versie 5 maart 2010), dat is opgesteld door het vleermuisvakberaad van het Netwerk Groene Bureau's en de Zoogdiervereniging, in overleg met Dienst Landelijk Gebied en de Gegevensautoriteit Natuur. De onderzoeksinspanning is gebaseerd op de functies zomerverblijfplaats en paarverblijf/zwermplaats voor gewone dwergvleermuis.Het onderzoek heeft zich niet kunnen richten op de aanwezigheid van een kraamverblijf aangezien de periode waarin dit onderzocht kan worden ten tijde van de opdrachtvorming reeds was verstreken.

Gedurende de periode mei tot en met half juli hebben de meeste soorten hun zomer- en kraamverblijfplaatsen bezet en zijn druk bezig met het grootbrengen van jonge dieren. In de maanden augustus en september maken vleermuizen gebruik van paarverblijfplaatsen en zijn veel soorten in de omgeving van hun winterverblijf te vinden.

Het protocol heeft tot doel het belang van de functies van onderzoekslocaties voor soorten vleermuizen effectief en efficiënt vast te stellen dan wel uit te sluiten. Doordat het protocol niet is gevolgd ten aanzien van het gebruik in de kraamtijd, is er geen volledige juridische zekerheid, dat is voldaan aan een wettelijke en maatschappelijk verantwoorde inspanning, om na te gaan of soorten en functies van gebieden in het geding zijn. In het bijzonder wanneer de aanwezigheid van gebiedsfuncties of soorten wordt uitgesloten, zou een onderzoek volgens het protocol als juridisch voldoende moeten worden aangemerkt. In dit geval kan uit ecologisch oogpunt enkel uitspraak worden gedaan omtrent de functie zomerverblijf en paar/baltsverblijf en niet over kraamverblijf.

Alle veldbezoeken zijn uitgevoerd met behulp van een batdetector (Pettersson D 240x). Tijdens de veldbezoeken is rond de avondschemering voornamelijk gelet op uitvliegende, invliegende of zwermende vleermuizen. Daarnaast is er ook gelet op foeragerende en passerende vleermuizen. In de loop van de avonden is voornamelijk gelet op sociale geluiden. In de periode augustus - september produceren mannetjes vleermuizen sociale geluiden vanuit of vliegend dicht nabij bebouwing om vrouwtjes te lokken.

Onderstaande tabel bevat een overzicht van de uitgevoerde veldbezoeken.

Tabel I. Onderzoeksinspanning

		februari	maart	april	mei	juni	juli	augustus	september
vleermuizen	tijdstip	-	-		-		-	3 x avond/nacht	
	datum		-		-			15 september 24 september 29 september	
	functie		zomerverblijf		kraamverblijf			zomerverblijf, paar/baltsverblijf	

De veldbezoeken op 15 september 2010 en 29 september 2010 zijn gestart vanaf de avondschemering tot circa 1,5 uur na het uitvliegmoment. Vervolgens is gedurende de avond en de nacht 2 maal de locatie bezocht om baltsende vleermuizen waar te nemen. Het veldbezoek van 24 september 2010 is gestart om 01.30 uur in de nacht.

Tijdens de veldbezoeken waren de weersomstandigheden voor het waarnemen van vleermuizen over het algemeen gunstig. De windsnelheid lag tijdens het veldbezoek van 15 september in de loop van de avond boven de 5 Bft. Er was geen sprake van neerslag. Ondanks de harde wind vlogen er die avond wel vleermuizen rond, zodat de hoge windsnelheid niet van invloed is geweest op de onderzoeksresultaten ten aanzien van de aanwezigheid van verblijfplaatsen. Het aanvullende bezoek op 24 september is uitgevoerd naar aanleiding van de harde wind die in de loop van de nacht mogelijk wel van invloed is geweest op de baltsactiviteit. Tijdens dit aanvullende veldbezoek was de temperatuur lager dan 10 ºC, echter die nacht was op locaties elders in de Achterhoek volop baltsactiviteit. De waarnemingen gedurende die nacht op de onderzoekslocatie zijn daarom representatief.

5. ONDERZOEKSRESULTATEN

Tijdens het veldbezoek van 15 september 2010 werden kort na het intreden van de schemer, om 20.12 uur, gewone dwergvleermuizen waargenomen op het perceel. Het betroffen in totaal 5 exemplaren die vanuit noordelijke richting aan kwamen vliegen en op het perceel foerageerden. Hierbij werd in eerste instantie gebruik gemaakt van het erf tussen het woonhuis en de werktuigenberging en kortstondig van de werktuigenberging zelf. In het begin van de avond werd aan de noordgevel van het woonhuis door 2 gewone dwergvleermuizen gefoerageerd. Later in de in avond bleven de 5 gewone dwergvleermuizen langdurig rond de boom achter de paardenuitloop foerageren (zie bijlage 2a). Tot aan 22.30 uur is die avond gepost, waarbij geen baltsactiviteit werd waargenomen.

In de nacht van 24 september 2010 werd op het erf tussen het woonhuis en de werktuigenberging een foeragerende gewone dwergvleermuis waargenomen. Er werden geen sociale geluiden gehoord.

Het beeld aan het begin van de avond van 29 september 2010 komt grotendeels overeen met die van de avond van 15 september, zij het dat er slechts één gewone dwergvleermuis werd waargenomen. Het exemplaar was afkomstig van de noordzijde, mogelijk uit het woonhuis en foerageerde om 19.45 uur kort in de werktuigenberging, vervolgens op het erf tussen de werktuigenberging en het woonhuis om vervolgens door te vliegen richting de wilg op het zuidelijk deel van de onderzoekslocatie. Later op de avond werden sporadisch foeragerende gewone dwergvleermuizen waargenomen op het erf. Wederom werden geen sociale geluiden gehoord.

Behalve gewone dwergvleermuizen werden op 15 en 29 september enkele laatvliegers gezien die vanuit het noorden richting het Bergherbos vlogen. Deze soort vertoonde geen binding met de onderzoekslocatie .

6. TOETSING AAN WET- EN REGELGEVING

Beschermingsregime
Alle in Nederland voorkomende vleermuissoorten genieten zowel binnen de Flora- en faunawet als binnen de Natuurbeschermingswet een strikte bescherming. Alle vleermuissoorten staan vermeld in bijlage IV van de Europese Habitatrichtlijn. Dit betekent dat ze beschermd zijn tegen verstoring van vaste rust- en verblijfplaatsen. Onder deze vaste rust- en verblijfplaatsen wordt verstaan: "het gehele systeem waarvan een populatie gebruik maakt tijdens de jaarcyclus van de soort". Dit houdt in dat niet alleen de zomer- en winterverblijfplaatsen maar ook de verbindingen hiertussen (vliegroutes) en de foerageergebieden bescherming genieten.

Vleermuizen zijn streng beschermd omdat dat ze erg kwetsbaar zijn. De afgelopen vijftig jaar zijn sommige soorten erg zeldzaam geworden of geheel verdwenen. Wanneer overwinterende dieren worden verstoord, is de kans groot dat ze sterven omdat ze dan teveel van hun vetreserve gebruiken. Maar al te vaak worden bomen gekapt en oude gebouwen gerenoveerd of gesloopt. Als zich hierin een vleermuiskolonie bevindt, heeft dat grote gevolgen voor de vleermuisstand in de wijde omgeving. Omdat ze meestal maar één jong per jaar krijgen, kan herstel erg lang duren. Vleermuizen kunnen zelf geen verblijfplaatsen maken en zijn dus afhankelijk van bestaande verblijfplaatsen. Daarnaast hebben ingrepen in het landschap ook negatieve gevolgen doordat foerageergebieden en vliegroutes, waar vleermuizen jaren achtereen gebruik van maken, verdwijnen. De impact die een ingreep kan hebben verschilt sterk per situatie en per soort waardoor meestal gedetailleerde gegevens nodig zijn om een passend advies te geven.

Functie van de onderzoekslocatie voor vleermuizen
Uit het uitgevoerde onderzoek is gebleken dat op het erf en de omgeving ervan een groep van minimaal 5 gewone dwergvleermuizen verblijven. Naar verwachting betreft het alle vrouwtjes. Vast is komen te staan dat hierbij geen gebruik werd gemaakt van de slopen varkensstal op de onderzoekslocatie. Vermoedelijk bevindt zich een zomerverblijf in het woonhuis op de onderzoekslocatie of in het woonhuis aan de overzijde van de Groot Lobberikweg. Er is geen sprake van een balts/paarverblijf op de onderzoekslocatie.

Door de voorgenomen sloop gaat er geen zomer- balts- of paarverblijf van gewone dwergvleermuis verloren. Op basis van de geleverde onderzoeksinspanning kan geen uitspraak worden gedaan omtrent het gebruik gedurende de kraamperiode. Hiertoe had onderzoek in de periode half mei tot en met half juli plaats moeten vinden.

De wilg ten zuiden van de paardenuitloop heeft een belangrijke functie als foerageerplek voor gewone dwergvleermuizen. De soort is afhankelijk van insectenrijke plekken vlak bij de verblijfplaats. In de loop van de avond trekken gewone dwergvleermuizen verder het buitengebied in om te foerageren. In het geval van slecht weer is voldoende voedsel in de directe omgeving echter onontbeerlijk. Volgens de huidige plannen blijft de boom bij de ingreep gehandhaafd en is er daarom geen sprake van aantasting van belangrijk foerageergebied.

Zonder onderzoek in de kraamperiode kan niet worden uitgesloten dat de te slopen schuur toch een verblijfsfunctie heeft. Gelet op de waarneming van een kleine groep van vermoedelijk vrouwelijke exemplaren is voortplanting op de onderzoekslocatie niet uitgesloten. Echter is ook vast komen te staan dat op de onderzoekslocatie of in ieder geval de directe omgeving ervan verblijfplaatsen aanwezig zijn. Op basis van de geschiktheid van de omgeving acht Econsultancy het ecologisch gezien verantwoord om de sloopwerkzaamheden uit te voeren zonder aanvullend onderzoek in de kraamperiode. Hierbij zal echter wel van een "worst-case" scenario moeten worden uitgegaan, waarbij wordt aangenomen dat de schuur een functie als kraamverblijf heeft. Vervolgens dienen er maatregelen worden getroffen om overtreding van de Flora- en faunawet te voorkomen:

1. sloop buiten de voor de soort gevoelige periode
2. de te slopen bebouwing minimaal 2 weken voorafgaand aan de sloop ongeschikt maken
3. de nieuwbouw geschikt maken voor de functie als kraamverblijf.

ad 1.
De meest geschikte periode voor de sloop is in dit geval van begin april tot half mei en van half augustus tot begin november, afhankelijk van het weer.

ad 2.
het ongeschikt maken kan doormiddel van het creëren van tocht in de spouwruimte, bijvoorbeeld door het maken van tochtgaten (0,5 x 0,5 m., iedere 2 m.). Dit kan zodra de periode van winterslaap is verstreken (normaal gesproken vanaf maart). Het ongeschikt maken kan alleen dan worden uitgevoerd als het alternatieve verblijf in de kraamtijd volgend op de sloop gereed is. Met andere woorden, als de sloop in augustus plaatsvindt, dient de nieuwbouw voor half gereed te zijn. Indien de sloop in het voorjaar plaatsvindt dient er een alternatieve verblijfplaats zijn voor juni. In een dergelijk geval kan een vleermuiskast op de bestaande bebouwing worden aangebracht (zie ook punt 3.)

ad 3.
In het ontwerp van de nieuwbouw kan worden voorzien van een spouwruimte (circa 4 cm) die bereikbaar is door middel van open stootvoegen (circa 2 cm). Er zijn hierbij wel aanvullende eisen ten aanzien van de toe te passen isolatie. Ook kan gebruik worden gemaakt van speciale inbouwkasten. Als gekozen wordt voor het geschikt maken van de nieuwbouw dient rekening gehouden te worden met het feit dat deze geschikt moet zijn voor de kraamperiode van gewone dwergvleermuizen (vanaf half mei). Als dit niet mogelijk is, zal een speciale kraamkast kunnen worden aangebracht op de bestaande bebouwing.

Indien het treffen van maatregelen niet mogelijk is zal aanvullend onderzoek in de kraamperiode uitgevoerd kunnen worden, om de aanwezigheid van vleermuizen in de te slopen schuur verder uit te sluiten. Indien blijkt dat er ook in de kraamperiode geen sprake is van een verblijfsfunctie zijn aanvullende maatregelen niet noodzakelijk.

Tot slot wordt opgemerkt dat door het deels afwijken van het vleermuisprotocol er een juridische onzekerheid blijft bestaan. Eventuele bezwaarmakers kunnen zich formeel beroepen op de Flora- en faunawet. Door echter te kiezen voor een "worst-case"-scenario, op basis van waarnemingen in het najaar is er ecologisch gezien geen bezwaar tegen sloop zonder aanvullend onderzoek.

7. CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

Econsultancy heeft in opdracht van de heer R.G.J. von der Linden een aanvullend vleermuisonderzoek uitgevoerd aan de Groot Lobberikweg 5 te Loerbeek in de gemeente Montferland.

Het aanvullend vleermuisonderzoek is uitgevoerd in het kader van een bestemmingsplanwijziging en sloop van enkele varkensstallen.

Voorgenomen ingreep
De initiatiefnemer is voornemens een vijftal varkensschuren te slopen, alsmede de werktuigberging. Op de locatie zal een tweetal woningen met bijgebouwen worden gerealiseerd. De bomen en het huidige woonhuis met schuur blijven bij deze ingrepen gehandhaafd.

Waarnemingen en te verwachten soorten:
Op de onderzoekslocatie bevindt zich een groep van tenminste 5 gewone dwergvleermuizen. Naar verwachting betreft het alle vrouwtjes. Vast is komen te staan dat hierbij geen gebruik werd gemaakt van de slopen varkensstal op de onderzoekslocatie.

Vermoedelijk bevindt zich een zomerverblijf in het woonhuis op de onderzoekslocatie of in het woonhuis aan de overzijde van de Groot Lobberikweg. Er is geen sprake van een balts/paarverblijf op de onderzoekslocatie. De wilg ten zuiden van de paardenuitloop heeft een belangrijke functie als foerageerplek voor gewone dwergvleermuizen. Volgens de huidige plannen blijft de boom bij de ingreep gehandhaafd en is er daarom geen sprake van aantasting van belangrijk foerageergebied.

Zonder onderzoek in de kraamperiode kan niet worden uitgesloten dat de te slopen schuur toch een verblijfsfunctie heeft. Gelet op de waarneming van een kleine groep van vermoedelijk vrouwelijke exemplaren is voortplanting op de onderzoekslocatie niet uitgesloten. Echter is ook vast komen te staan dat op de onderzoekslocatie of in ieder geval de directe omgeving ervan verblijfplaatsen aanwezig zijn.

Op basis van de geschiktheid van de omgeving acht Econsultancy het in dit specifieke geval ecologisch gezien verantwoord om de sloopwerkzaamheden uit te voeren zonder aanvullend onderzoek in de kraamperiode. Hierbij zal echter wel van een "worst-case" scenario moeten worden uitgegaan, waarbij wordt aangenomen dat de schuur een functie als kraamverblijf heeft. Vervolgens dienen er maatregelen worden getroffen om overtreding van de Flora- en faunawet te voorkomen:

1. sloop buiten de voor de soort gevoelige periode
2. de te slopen bebouwing minimaal 2 weken voorafgaand aan de sloop ongeschikt maken
3. de nieuwbouw geschikt maken voor de functie als kraamverblijf.

Opgemerkt wordt dat de aan te bieden alternatieve kraamverblijfplaats functioneel moet zijn voor aanvang van de kraamperiode (half mei). Bij het geschikt maken van de nieuwbouw betekent dit dat sloop (vlak) na de kraamperiode zal moeten plaatsvinden, aangezien anders de nieuwbouw niet voor de volgende kraamperiode zal zijn gerealiseerd. Om dit probleem te ondervangen kan ook worden gekozen voor het aanbrengen van een speciale kraamkast op de huidige, te handhaven bebouwing.

Indien het treffen van maatregelen niet mogelijk is zal aanvullend onderzoek in de kraamperiode uitgevoerd kunnen worden, om de aanwezigheid van vleermuizen in de te slopen schuur verder uit te sluiten. Indien blijkt dat er ook in de kraamperiode geen sprake is van een verblijfsfunctie zijn aanvullende maatregelen niet noodzakelijk.

Tot slot wordt opgemerkt dat door het deels afwijken van het vleermuisprotocol er een juridische onzekerheid blijft bestaan. Eventuele bezwaarmakers kunnen zich formeel beroepen op de Flora- en faunawet. Door echter te kiezen voor een "worst-case"-scenario, op basis van waarnemingen in het najaar is in dit specifieke geval er ecologisch gezien geen bezwaar tegen sloop zonder aanvullend onderzoek.

Econsultancy
Doetinchem, 2 november 2010

TITEL: topografische ligging van de locatie

Eco nsultancy.nl

PROJECT: MON.NIB.ECO2	**NUMMER:** 10096006
SCHAAL: 1:25.000	**DATUM:** 02-11-2010
KAARTBLAD: 40 F	**BIJLAGE:** 1

locatiegrens
varkensschuur
varkensschuur
varkensschuur
hooizolder
werktuigberging
varkens-
schuur
garage
hooizolder
woonhuis
nr. 5
tuin
varkensschuur
bouwland
Groot Lobberikweg
woonhuis
nr.4-8
LEGENDA:
foeragerende gewone
dwergvleermuis
gras
tegels
beton
boom
bebouwing
0 m
25 m
TITEL: waarnemingen vleermuizen september 2010
A4
Econsultancy.nl
PROJECT: MON.NIB.ECO2
NUMMER: 10096006
SCHAAL: 1:500
DATUM: 19-10-2010
GETEKEND: SCa
BIJLAGE: 2